

Hukuki Enstrümanlar

Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi ve İnsan Hakları Eğitimi Artı

CM/Rec(2010)7 sayılı
Tavsiye Kararı ve açıklayıcı not

Publishing
Editions

Avrupa Konseyi Demokratik Watanda lık E itimi ve nsan Hakları E itimi artı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin
11 Mayıs 2010 tarihinde kabul etti i, CM/Rec(2010)7 sayılı
Tavsiye Kararı ve açıklayıcı not

Bu metin, kayna ın tam adının, yani Avrupa Konseyi'nin belirtilmesi kaydıyla ço al-
tılabılır. Ticari amaçlarla kullanılması veya Avrupa Konseyinin resmi dilleri dı ındaki bir
dile çevrilmesi dü ünölüyorsa lütfen publishing@coe.int ile temasa geçin.

Avrupa Konseyi Yayınları
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-6898-6
©Council of Europe, ubat 2011
Avrupa Konseyinde Basılmı tır

1. E itim Yönlendirme Komitesinin (CDED) önerdi i ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Mayıs 2010'da kabul etti i CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı

2. Bu yayında CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararının metni ve açıklayıcı notu yer almaktadır.

CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı

Bakanlar Komitesinin, Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Etkinliği ile ilgili olarak üye ülkelere yönelik Tavsiye Kararı

(Bakanlar Komitesinde, 11 Mayıs 2010 tarihinde 120. Oturumda kabul edilmiş tir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Kurulu Yasasının 15.b Maddesi uyarınca; Avrupa Konseyinin temel görevinin insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü yaygınlaştırmak olduğunu;

Bu görevin yerine getirilmesinde etkinliğin temel bir rol oynadığını; uluslararası hukukta, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (ETS No. 5), İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Çocuk Hakları Uluslararası Sözleşmesinde verilen etkinliği hakkını, 1993'te Viyana'da toplanan Dünya İnsan Hakları Konferansında ülkelere insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün, yaygın ve özgün etkinliğinde yer alan tüm öğrenim kurumlarında ders olarak okutulması çağrısında bulunulduğunu;

Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları 2. Zirvesinde (1997) alınan, demokratik bir toplumda vatandaşların hak ve sorumluluklarına ilişkin farkındalıklarının artırılmasına yönelik demokratik vatandaşlık etkinliğini başlatma kararı;

Bakanlar Komitesi demokratik vatandaşlık etkinliği konulu, Rec(2002)12 sayılı Tavsiye Kararını, Bakanlar Komitesinin gençlerin yaygın etkinliği/öğreniminin yaygınlaştırılması ve tanınmasına ilişkin Rec(2003)8 sayılı Tavsiye Kararı ve üniversite etkinliğinde ve mesleki eğitimde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ilişkin Rec(2004)4 sayılı Tavsiye Kararını, Parlamenter Meclisinin, demokratik vatandaşlık ve insan hakları etkinliği için bir Avrupa çerçeve sözleşmesinin yazılmasını öngören 1682 (2004) sayılı Tavsiye Kararını,

göz önüne alarak ve;

2005 yılında Budapeşte'de yapılan Gençlikten sorumlu Avrupa Bakanları 7. Toplantısında demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimini için bir çerçeve prensip dokümanı oluşturulması çağrısına cevaben;

Avrupa Konseyinin Avrupa'da bölgesel ortamı olduğu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 2005 yılında kabul ettiği, İnsan Hakları Eğitimi için Dünya Programının amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunmak;

Ülkelerin ve sivil toplum kuruluşlarının demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi alanında çeşitli iyi uygulamaları sundukları, Eğitim Yoluyla Vatandaşlık Avrupa Yılı 2005 deneyiminden yararlanarak, bu yönde ilerlemeyi ve bu tür iyi uygulamaları Avrupa'nın her yerinde güçlendirmek, belirli kurallara bağlamak ve yaymak,

strateji ile;

Üye ülkelerin eğitim sistemlerinin düzenlenmesi ve içeriğinden sorumlu olduklarını dikkate alarak, Sivil toplum örgütlerinin ve gençlik kuruluşlarının eğitimin bu alanında oynadıkları önemli rolün farkında olarak ve bu kuruluşları bu alanda destekleyerek;

Üye ülkelerin:

- Bu tavsiye kararının ekinde belirtildiği gibi, Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi alanında yer alan hükümlere dayalı tedbirleri uygulamalarını;
- Söz konusu artırın eğitim ve gençlikten sorumlu yetkililere geniş bir şekilde dağıtımını sağlamalarını;

tavsiye eder.

Genel Sekretere bu tavsiye kararını:

- Avrupa Konseyi üyesi olmayan, Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf ülkelerin hükümetlerine (ETS No. 18);

ve

- uluslararası kuruluşlara iletmeleri talimatını verir.

CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararının Eki

Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Etkinliği

Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı çerçevesinde kabul edilmiştir

Bölüm I – Genel hükümler

1. Kapsam

Mevcut madde, Madde 2’de tanımlanan demokratik vatandaşlık ve insan hakları etkinliğiyle ilgili olup; demokratik vatandaşlık ve insan hakları etkinliğiyle örtüşen ve etkileşim içinde oldukları durumlar haricinde, kültürlerarası etkinlik, etik etkinlik, sürdürülebilir kalkınma için etkinlik ve barış etkinliği gibi ilgili alanlarla doğrudan ilgilenmez.

2. Tanımlar

Mevcut etkinliğin maksatları dahilinde:

a. “Demokratik vatandaşlık etkinliği”, demokrasi ve hukukun üstünlüğüünü yaygınlaştırmak ve korumak amacıyla; öğrencileri bilgi, beceri ve anlayışla donatmak ve tavır ve davranışlarını geliştirmek suretiyle, onları toplumda demokratik haklarını ve sorumluluklarını kullanıp savunacak şekilde yetkinleştirmeyi, öğrencilerin çeşitliliği değer vermelerini ve demokratik yaşamda aktif bir rol oynamalarını sağlamayı amaçlayan, etkinlik, öğrenim, farkındalık artırıcı girişimler, bilgiler, uygulamalar ve faaliyetlerdir.

b. “İnsan hakları etkinliği”, insan haklarının ve temel özgürlüklerin yaygınlaştırılması ve korunması amacıyla; öğrencileri bilgi, beceri, anlayışla donatmak ve tavır ve davranışlarını geliştirmek suretiyle, onları toplumda evrensel bir insan hakları kültürünün yaratılıp savunulmasına katkıda bulunacak şekilde yetkinleştirmeye yönelik, etkinlik, öğrenim, farkındalık artırıcı girişimler, bilgiler, uygulamalar ve faaliyetlerdir.

c. “Örgün öğrenim”, ilk öğrenim öncesinden başlayarak, ilk ve orta öğrenimde, ardından da üniversitede devam eden, belirli bir yapısal çerçevesi olan etkinlik ve öğrenim sistemidir. Bu etkinlik kural olarak genel veya mesleki öğrenim kurumlarında verilir ve etkinlik sonunda bir diploma vb. alınır.

d. "Yaygın e itim", resmi e itim sisteminin dı nda yer alan ve bir dizi beceri ve yetkinli in geli tirilmesine yönelik olarak hazırlanmı herhangi bir planlı e itim programıdır.

e. "Enformel ö renme" her bireyin kendi çevresindeki e itim kaynaklarından ve günlük deneyimlerinden (aileden, benzer nitelikteki arkadaş larından, kom ularından, çe itli insanlarla kar ıla malarından, kütüphaneden, kitlesel haberle me araçlarından, i yerinden, oyun oynarken vb.) ya am boyunca çe itli tavırlar, de erler, beceriler ve bilgiler edinme sürecidir.

3. Demokratik vatandaşlık e itimiyle insan hakları e itimi arasındaki ili ki

Demokratik vatandaşlık e itimi ve insan hakları e itimi birbiriyle yakından ili kili olup, birbirini kar ılıklı olarak destekler. Amaç ve uygulamalardan ziyade, odaklandıkları alan ve kapsamaları açısından farklılık gösterirler. Demokratik vatandaşlık e itimi esas olarak toplumun vatandaşlıkla, siyasi, sosyal, ekonomik, yasal ve kültürel alanlarıyla ilgili demokratik hak ve sorumlulukları ve aktif katılımı üzerinde odaklanırken, insan hakları e itimi, insanların ya amlarının tüm yanlarıyla ilgili daha geni kapsamlı insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgilidir.

4. Anayasal yapılar ve üye ülke öncelikleri

A a ıda belirtilen hedef, ilke ve prensipler geçerli olacaktır:

a. Her bir üye ülkenin anayasal yapısına gerekli saygı gösterilecek ve bu yapılarla uygun araçlar kullanılacaktır;

b. Her bir üye ülkenin öncelikleri ve ihtiyaçları göz önüne alınacaktır.

Bölüm II – Hedefler ve İlkeler

5. Hedefler ve İlkeler

A a ıdaki hedefler ve ilkeler üye ülkelere kendi politikalarını, mevzuatlarını ve uygulamalarını düzenlerken aynı zamanda rehber olarak düşünölmelidir.

a. Ülke topraklarında ya ayan her bireye demokratik vatandaşlık ve insan hakları e itimi alma fırsatı sunma amacının benimsenmesi.

b. Demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ya da am boyu sürececek bir süreçtir. Bu alanda etkili bir öğrenim, politika oluşturanlar, eğitimciler, öğrenciler, ebeveynler, eğitim kurumları ve eğitim yetkilileri, kamu görevlileri, sivil toplum örgütleri, gençlik kuruluşları, medya ve halk dahil olmak üzere çok geniş bir paydaş yelpazesini içermektedir.

c. Bu eğitim sürecinde, ister örgün, ister yaygın, isterse yaygın ve algın öğrenme araçları olsun, tüm eğitim araçları, söz konusu eğitim sürecinin ilkelerinin yaygınlaştırılması ve hedeflerine ulaşması açısından değerlendirilmelidir.

d. Sivil toplum kuruluşlarının ve gençlik kuruluşlarının demokratik vatandaşlık eğitime ve insan hakları eğitime özellikle de yaygın ve algın eğitim vasıtalarıyla yapabilecekleri değerli katkılar vardır; bu nedenle de, bu katkıyı yapabilmeleri için söz konusu kuruluşlara fırsatlar verilmelidir.

e. Öğretim ve öğrenim uygulamalarıyla ve faaliyetleriyle, demokratik ve insan hakları değerleri ve ilkeleri izlenmeli ve yaygınlaştırılmaya çalışılmalı; özellikle de, okullar dahil olmak üzere, eğitim kurumlarının yönetimi insan hakları değerlerini yansıtmalı ve yaygınlaştırılmaya çalışılmalı ve ebeveyn de dahil olmak üzere, öğrencilerin, eğitim personelinin ve paydaşların yetkinleştirilmesi ve aktif katılımı için olumlu ortam sağlanmalıdır.

f. Tüm demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitiminin en önemli unsurlarından biri de sosyal birlik ve beraberliğin ve kültürler arası diyalogun yaygınlaştırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliği de dahil olmak üzere çeşitliliği ve eşitliği de desteklerdir. Bu amaçla, çatışmayı azaltan, inanç grupları ve etnik gruplar arasındaki farklılıkların daha çok kabul edilmesini ve anlaşılmasını sağlayan, insan onuruna ve paylaşılan değerlere karşı saygı gösterilmesini mümkün kılan, sorun ve anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında diyalogu teşvik ederek iddiate karşı, kişisel ve sosyal becerilerin ve anlayışın geliştirilmesini artırır.

g. Demokratik vatandaşlık eğitimi ve insan hakları eğitiminin en temel amaçlarından biri öğrencilere sadece bilgi, anlayış ve beceriler sağlamakla kalmayıp, onların, aynı zamanda toplumda insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü savunmak ve yaygınlaştırma için harekete geçmeye hazır olacak şekilde yetkinleştirilmeleridir.

h. Eğitim uzmanlarının ve gençlik liderlerinin yanı sıra, eğitimcilerin de demokratik vatandaşlık eğitimi ve insan hakları eğitimi ilkeleri ve

uygulamalarında sürekli eğitim almaları, bu alanda etkin bir eğitimin verilmesinin ve sürdürülebilmesinin hayati bir parçası olup, yeterli bir şekilde planlanmalı ve bu eğitim için yeterli kaynak ayrılmalıdır.

i. Devlet düzeyinde, bölgesel ve yerel düzeylerde demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi yer alan ve aralarında politika yapımcılar, eğitimciler, öğrenciler, ebeveynler, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları, gençlik kuruluşları, medya ve kamuoyu dahil olmak üzere çok çeşitli paydaşlar arasında (katkılarından azami olarak yararlanılabilmesi için), ortaklık ve işbirliği teşvik edilmelidir.

j. İnsan haklarıyla ilgili derslerin ve yükümlülüklerin uluslararası niteliği ile demokrasinin ve hukukun üstünlüğüne dayandırlı ortak ilkeler göz önüne alındığında, üye ülkelerin bu alanın kapsamındaki faaliyetler ve iyi uygulamaların tespiti ve karışıklık alıveri konularında uluslararası ve bölgesel işbirliğini gerçekleştirmeye çalışması ve teşvik etmesi önemli bir husustur.

Bölüm III – Politikalar

6. Örgün Eğitim (Genel ve mesleki eğitim)

Üye ülkeler demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimini okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim yanı sıra, genel ve mesleki eğitim ve öğretim düzeyinde de öğretim programlarına dâhil etmelidirler. Üye ülkeler aynı zamanda, bu öğretim programlarında yer alan demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimini, söz konusu eğitimin anlamlı olmasını ve bu alandaki faaliyetlerin sürdürülebilir olmasını sağlamak üzere desteklemeye, gözden geçirmeye ve güncelleştirmeye devam etmelidirler.

7. Yüksek öğrenim

Üye ülkeler, akademik özgürlük ilkesine saygılı olarak, özellikle de gelecekte eğitimcilerinin yararlanması amacıyla, demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitiminin yüksek öğrenim kurumları tarafından da verilmesini yaygınlaştırmalıdır.

8. Demokratik yönetim

Üye ülkeler tüm akademik kurumlarda demokratik yönetimi hem kendi içinde arzu edilen ve yararlı bir yönetim yöntemi olarak, hem de

demokrasiyi ve insan haklarına saygıyı öğrenme ve deneyimlemenin uygulamalı bir aracı olarak yaygınlaştırmalıdır. Üye ülkeler, uygun vasıtalarla, öğrencilerin, eğitim personelinin ve ebeveyn de dahil olmak üzere paydaşların eğitim kurumlarının yönetimine aktif bir şekilde katılımını teşvik etmelidirler.

9. Eğitimci çalışmaları

Üye ülkeler öğretmenlere, diğer eğitim personeline, gençlik liderlerine ve eğitimcilerle, demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi için başlangıç düzeyinde ve sürekli eğitimci çalışmaları ve geliştirme olanakları sağlamalıdır. Bu eğitimci çalışmaları ve geliştirme olanakları, söz konusu personelin, ilgili bilim disiplininin hedef ve ilkelerinin yanı sıra, uygun öğrenme ve öğretme yöntemleriyle ilgili ayrıntılı bilgiye ve anlayışa ve bu alandaki diğer uygun temel becerilere sahip olmalarını temin etmelidir.

10. Sivil toplum kuruluşları, gençlik kuruluşları ve diğer paydaşların rolü

Üye ülkeler, özellikle de yaygın eğitim alanında, sivil toplum kuruluşlarının ve gençlik kuruluşlarının demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi alanındaki rollerini desteklemeli ve kolaylaştırmalıdır. Üye ülkeler bu kuruluşları ve faaliyetlerini eğitim sisteminin değerli bir parçası olarak kabul etmeli ve bu kuruluşlara mümkün olduğu kadar, gereken desteği vermeli ve her tür eğitime katkı sağlayabilecekleri uzmanlık ve bilgi birikimlerinden azami ölçüde yararlanmalıdırlar. Üye ülkeler aynı zamanda, özellikle de medyaya ve genel kamuoyu olmak üzere diğer paydaşlara, bu alanda yapabilecekleri katkıyı azami seviyeye çıkarmalarını sağlamak üzere, demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitiminin tanıtımını yapmalıdırlar.

11. Değerlendirme kriterleri

Üye ülkeler demokratik vatandaşlık ve insan hakları için eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi için kriterler oluşturmalıdırlar. Öğrenci gruplarının bu konudaki geri bildirimleri bu tür değerlendirmelerin ayrılmaz bir parçasını oluşturmalıdır.

12. Araştırma

Üye ülkeler, bu alandaki mevcut durumu değerlendirebilmek için demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ile ilgili araştırmaları başlatmalı ve teşvik etmeli ve politika üreticilerle, eğitim kurumları, okul

müdürleri, ö retmenler, ö renciler, sivil toplum kurulu ları ve gençlik kurulu ları da dahil olmak üzere payda lara, etkililiklerini verimliliklerini ölçmelerine ve arttırmalarına ve uygulamalarını iyile tirmelerine yardımcı olmak üzere, kar ıla tırmalı bilgiler sa lamalıdır. Söz konusu ara tırmalar di erlerinin yanı sıra, ö retim programıyla ilgili ara tırmalar, yenilikçi uygulamalar, ö retim sistemleri ve de erlendirme kıstasları ve göstergeleri de dahil olmak üzere, çe itli de erlendirme sistemlerinin geli tirilmesini içermelidir. Üye ülkeler ara tırmalarının sonuçlarını yerine göre di er üye ülkelerle ve payda larla da payla malıdır.

13. Sosyal birlik beraberli i geli tirmeye, çe itlili e de er vermeye, farklılıklarla ve çatı malarla ba etmeye yönelik beceriler

Üye ülkeler e itimin bütün alanlarında demokratik ve birçok kültürü barındıran toplumlarda birlikte ya amayı ö renmeyi ve ö rencilerin sosyal birlik beraberli i geli tirmelerini, çe itlili e ve e itli e de er vermelerini - özellikle de farklı inanç grupları ve etnik gruplar arasında olmak üzere - farklılıkları kabul etmelerini, anla mazlıkları ve çatı maları iddete ba vurmadan çözüme kavu tırmalarını, her türlü ayrımcılık ve iddetle, özellikle de iddetle ve tacizle mücadele etmelerini sa layacak bilgi ve becerileri elde etmelerini amaçlayan e itim yakla ımlarını ve ö retim yöntemlerini geli tirmelidirler.

Bölüm IV – De erlendirme ve i birli i

14. De erlendirme ve inceleme

Üye ülkeler bu artla ilgili olarak sürdürdükleri stratejileri ve politikaları düzenli olarak de erlendirmeli ve bunlara uygun uyarlamalar yapmalıdırlar. Bunu di er üye ülkelerle, örne in bölgesel düzeyde, i birli i yaparak ger- çekle tirebilirler. Herhangi bir üye ülke de bu konuda Avrupa Konseyinden yardım isteyebilir.

15. Müteakip izleme faaliyetlerinde i birli i

Üye ülkeler mevcut artın amaç ve prensiplerini uygularken yerine göre di er üye ülkelerle ve Avrupa Konseyi kanalıyla a a da belirtildi i gibi i birli inde bulunmalıdırlar:

- a. belirlenen öncelikler ve ortak çıkarları gerçekte tirerek;
- b. demokratik vatandaşlık ve insan hakları e itimiyle ilgili mevcut

koordinatörler de dahil olmak üzere, çok taraflı ve sınır ötesi faaliyetleri destekleyerek;

c. iyi uygulama alı veri i yaparak, bunları belirli bir düzenleme yapılarak ve yaygınla tırılmalarını temin ederek;

d. kamuoyu da dahil olmak üzere tüm payda ları artın amaç ve uygulamalarından haberdar ederek;

e. Avrupa'daki sivil toplum kurulu ları, gençlik kurulu ları ve e itimci a larını ve bunlar arasındaki i birli ini destekleyerek.

16. Uluslararası i birli i

Üye ülkeler Avrupa Konseyi kapsamındaki demokratik vatandaşlık ve insan hakları e itimi çalı malarının sonuçlarını di er uluslararası kurulu larla payla malıdırılar.

Açıklayıcı not

I. Konunun arka planı, bağlayıcı ve müzakere süreçleri

1. Bakanlar Komitesinin, CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı kapsamında kabul edilen Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Etkinliği (art) Avrupa Konseyinin bu alandaki çalışmaları için önemli bir adımdır.

Bu çalışmalar ilk kez 10-11 Ekim 1997 tarihlerinde Strasbourg'da yapılan Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları 2. Zirvesinde sonuçlandırılmıştır. Bu zirvede üye ülke hükümet ve devlet başkanları:

“vatandaşların demokratik bir toplumdaki hak ve sorumluluklarla ilgili bilincinin yaygınlaştırılması amacıyla demokratik vatandaşlık etkinliği başlatmaya” karar vermişlerdir. (Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları 2. Zirvesi Nihai Deklarasyonu).

Karar, Avrupa Konseyinin temel değerleri olan demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne yaygınlaştırılmasında ve insan hakları ihlallerinin önlenmesinde etkinliğin rolünün giderek daha çok anlaşılmasının bir yansımasıydı. Daha genel bir ifadeyle, etkinliğin giderek ırkçılık, ayrımcılık ve hoşgörüsüzlüğün artmasına karşı bir savunma mekanizması olarak görülmeye başlandı. Aynı zamanda etkinliğin sosyal birlik beraberlik ve sosyal adaletle büyük bir katkı sağladığı da geniş bir biçimde kabul edilmiştir. 2. Zirvede alınan karar Kurulu tarafından hem örgün, hem de yaygın etkinimde, vatandaşlık ve insan hakları etkinliği alanlarında geniş kapsamlı bir işbirliği oluşturulması görevi verildi.

2. Bakanlar Komitesinin 7 Mayıs 1999'da Budapeşte'de kabul ettiği Demokratik Vatandaşlık için Etkinlik Girişimi Programı ve Deklarasyonu hazırlanarak 2. Zirve kararı siyasi seviyede yürürlüğe sokuldu. Operasyonel seviyede ise, projenin 1997-2000 yılları arasındaki ilk safhasında, Avrupa Konseyinin çeşitli bölümleri birlikte çalışarak, tanımlar, temel kavramlar, yöntemler, uygulamalar ve malzemeler üzerinde araştırmalar yaparak tabana yayılımı projeleri (“vatandaş siteleri”) desteklediler. 2000 Ekim'inde projenin ilk safhasının sonuçları Krakov'da toplanan etkinliği bakanlarınca onaylandı. Bakanlar projenin devam etmesi gerektiğini teyit ederek Bakanlar Komitesinin bu yönde bir tavsiye kararı alması çerçevesinde bulundular.

3. Projenin 2001-2004 yılları arasındaki ikinci safhasında politikalar oluşturuldu, üye ülkelerden demokratik vatandaşlık eğitimini koordine edecek bir yapı kuruldu ve 2005 yılında yapılacak Eğitim Yoluyla Avrupa Vatandaşlık Yılı hazırlıkları tamamlandı. İkinci safhanın önemli bir gelmesi de eğitim bakanlarının yukarıda değinilen çerçeveye cevaben, Bakanlar Komitesinin üye ülkeler için, demokratik vatandaşlık eğitimini konusunda Rec(2002)12 sayılı Tavsiye Kararını yayınlamasıydı.

4. Eğitim Yoluyla Avrupa Vatandaşlık Yılı girişimi 2005 yılında başarıyla gerçekleştirildi ve bunun sonucunda da üye ülkelerde demokratik vatandaşlık eğitiminin önemi konusundaki farkındalığın artmasının yanı sıra, bu eğitim öğretim programının ve hayat boyu öğrenme programlarının parçası haline geldiği ülkelerin sayısı arttı. Eğitim Yoluyla Avrupa Vatandaşlık Yılı girişimi ve bu girişimin sonlandırıldığı Romanya'nın Sinaia kentindeki değerlendirme konferansı, ülkelerin ve sivil toplum kuruluşlarının bu alanda pek çok iyi uygulamayı paylaşmaları için bir fırsat oluşturdu.

5. Eğitim Yoluyla Avrupa Vatandaşlık Yılı girişimi esnasında üye ülkelerin politikaları ve uygulamaları her ne kadar Rec(2002)12 sayılı Tavsiye Kararına olumlu cevap verildiğini ortaya koyduysa da, başlangıç safhasından itibaren, sonradan muhtemelen başarılı bir şekilde dönüşebilecek, daha kapsamlı bir çerçeveye prensip dokümanı oluşturulması yönünde talepler vardı. 2004 Ekim ayında Parlamentar Meclisi, Bakanlar Komitesince demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi için bir Avrupa çerçeve sözleşmesi oluşturulmasını önerdi (Parlamentar Meclisinin Avrupa için eğitim konulu, 1682 (2004) sayılı Tavsiye Kararı). 2004 Aralık ayında, Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf devletlerin kültür, eğitim, gençlik ve spor bakanlarıncı kabul edilen 50 Yıllık Kültürel Birlik Wroclaw Deklarasyonunda (ETS No.18), "Avrupa Konseyi, insanları demokratik toplumlarda yaşam boyu bilgi, beceri ve yaklaşımlarla donatacak politikalar için bir mükemmeliyet merkezi olma rolünü güçlendirmelidir... Bu amaçla, uygun geleneksel mekanizmalar kullanılarak Avrupa standartları oluşturulması düşünülmelidir..." ifadeleri yer aldı. 2005 Mayıs'ında Varşova'da yapılan Devlet ve Hükümet Bakanları 3. Zirvesinde, devlet ve hükümet başlıkları "Avrupa Konseyinin eğitim alanında, Avrupa'nın her yerindeki tüm gençlerin eğitime erişimini sağlamak ve bu eğitimin kalitesini arttırırken, diğer konuların yanı sıra, kapsamlı bir insan hakları eğitiminin yaygınlaştırılması yönündeki çabalarını arttırmasını" istedi. Avrupa Eğitim Bakanları Daimi Konferansının 22. oturumunda (İstanbul, Mayıs 2007) Eğitim Bakanları Daimi Konferansı ve Almanya Federal Eyaletler Kültür Bakanları, üye ülkelerde eğitim durumunun çok radikal farklılıklar göstermesi nedeniyle demokratik vatandaşlık eğitimi/insan hakları eğitimi ile ilgili bir çerçeve prensip dokümanı oluşturma fikrine Almanya'nın ilgi

duymadı nı, ancak Almanya'nın, pek çok üye ülkenin Avrupa Konseyinin yol göstericiliğine ihtiyaç duyabileceğini gayet iyi anladığını ve herkesin kabul edebileceği bir uzlaşma yolunun bulunabileceğinden emin olduğunu belirtti.

6. Aynı zamanda, gençlik politikaları alanında da paralel gelişmeler vardı. İnsan Hakları Etkinliği Gençlik Programı 2000 yılında, "insan hakları etkinliğini başlıca gençlik politikalarına ve gençlik uygulamalarına ana akım olarak dahil etme" iddiasıyla başlatıldı. Gençlikten Sorumlu Avrupa Bakanları 7. Konferansında bakanlar, Avrupa Konseyini, gençler için insan hakları etkinliği konusunda Bakanlar Komitesince bir tavsiye kararı oluşturulmasına ve bu karara, özellikle de etkinliğin önlenmesi ve Avrupa Konseyinin İnsan Hakları Etkinliği Gençlik Programından elde edilen deneyimden yararlanılması konularında Avrupa'da etkinliğin güçlendirilmesine ilişkin maddelerin de dahil edilmesini tavsiye ettiler. Avrupa Konseyinin gençlik politikalarında insan hakları etkinliğine ilişkin (2008) 23 sayılı Tavsiye Kararında, Bakanlar Komitesi gençlik politikalarında insan hakları etkinliğinin temel rolünü daha da güçlendirerek insan hakları ve demokrasiyi gençlik politikaları için bir öncelik olarak belirledi ve bu politikalara "gençlerin insan haklarından tam olarak yararlanmalarının sağlanmasını, insanlık onurunun korunmasını ve bu yöndeki kararlılığının tavsiye edilmesini" de dahil etti.

7. Avrupa Konseyinde meydana gelen bir diğer önemli ve konuyla ilgili politik gelişme de kültürler arası diyaloga artan ilgidir. Bu husus üye ülkelerde giderek önem kazanmakta ve Avrupa Konseyinin alışılmadık öncelikli konularının yanı sıra gündeme gelmektedir. Özellikle de demokratik vatandaşlık ve insan hakları etkinliğinin kültürler arası diyalogun desteklenmesi için önemi, 2008 yılında yayınlanan "Kültürler Arası Diyalog Beyaz Kitabı"nda teyit edilmiştir.¹

8. Aynı sırada, küresel çapta yaşanan gelişmeler de, özellikle de Birleşmiş Milletlerde (BM) etkinliği izlemektedir. 10 Aralık 2004'te BM Genel Kurulu tarafından onaylanan Dünya İnsan Hakları Etkinliği Programı, ilk aşamada üye ülke seviyesinde ilk ve orta dereceli okullarda olmak üzere, insan hakları etkinliğinin güçlendirilmesi ve etkinleştirilmesi için iddialı hedefleri belirledi. Avrupa Konseyi, Dünya İnsan Hakları Etkinliği Programının Avrupa'da uygulanmasında Birleşmiş Milletlere resmi bir anlaşma çerçevesinde destek vermektedir.

¹ "Kültürler Arası Diyalog Beyaz Kitabı: Etkin insanlar olarak ve onurlu bir biçimde birlikte yaşamaya" 118. Bakanlar Seviyesindeki Oturumunda (Strasbourg, 6-7 Mayıs 2008) Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkenin Dışişleri bakanlarıncı yayınlanmıştır.

9. Bu gelişmeler kapsamında, Avrupa Konseyi Eitim Yönlendirme Komitesi projesinin üçüncü safhası (2006-2009) için Konseyin Demokratik Vatandaşlık / İnsan Hakları Eitimi ile ilgili faaliyet programını kabul etmesinin ardından “demokratik vatandaşlık/insan hakları eitimine ilişkin bir referans çerçevesi fizibilite etüdünün (uygun geleneksel mekanizmalar) hazırlanmasını sağladı. Bu çalışmanın görev kapsamına göre, bu konuda bir Avrupa çerçeve prensip dokümanına olan ihtiyacın incelenmesi; gerek Avrupa Konseyi dahilindeki gerekse diğer uluslararası kuruluşlardaki mevcut çerçeve dokümanlarının incelenmesi, eksikliklerin belirlenmesi; muhtemel bir yeni dokümanın getirebileceği katma değerle ilgili bilgilerin sağlanması ve böyle bir dokümanın ekli ve içeriğine ilişkin seçeneklerin ve kapsamının belirlenmesi gerekiyordu.

10. Çeşitli ülkelerden, içlerinde gerek eitim uzmanları gerekse gençlik kuruluşlarının temsilcileri bulunan gayri resmi bir uzmanlar grubunun yardımıyla fizibilite çalışması hazırlamak üzere bir uzman görevlendirildi. Uzman çalışmasını 2007 Nisan’ında sundu.

11. Yapılan çalışmada, “çerçeve prensip dokümanı” deyimi, Demokratik Vatandaşlık / İnsan Hakları Eitimi (DVE/HE) alanında izlenecek, üzerinde mutabık kalınmış standartları ve politikaları içeren, devletlere hitaben oluşturulmuş (bağlayıcı veya bağlayıcı olmayan) bir uluslararası belge anlamında kullanıldı. Bu çalışmada, Avrupa Konseyinin demokratik vatandaşlık alanındaki, kökleri Konseyin insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü yayma temel misyonuna dayanan gayretlerinin bağlayıcı incelendi. Çalışmada, tüm ortak ilgi alanlarında ve üye ülkelerin girişimlerinde (insan hakları, ulusal azınlıklar, sosyal politikalar, terörle mücadele vb.) Avrupa Konseyinin sürekli olarak, çeşitli biçimlerde çerçeve dokümanları hazırladığını ve bu dokümanların üye ülke seviyesinde bir odaklanma alanı ve yapılacak girişimler için bir itici güç oluşturduğunu, bu dokümanın, iyi uygulamaların yaygınlaştırılması ve Avrupa çapında standartların yükseltilmesi için bir vasıta oluşturduğunu dikkat çekildi. Çalışmada aynı zamanda, bu konuyla ilgili mevcut enstrümanlar da incelenerek, eksiklik ve yeni bir belgenin getirebileceği artı değerler de belirlendi. Çalışmada bağlayıcı olabilecek veya olmayacak yeni enstrümanın ne şekilde hazırlanabileceği ve bu enstrümanın kapsam ve içeriğinin neler olabileceği de incelendi.

12. Çalışmanın sonuç bölümünde, bu alanda yeni bir çerçeve prensip dokümanının biçim ve içeriğinin müzakerelerine geçmek üzere bir prensip kararının verilmesinin uygun olacağı tavsiyesinde bulunuldu.

13. 2007-2008 yılları arasında söz konusu çalı ma, önce bu amaçla kurulan Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları E itimi Geçici Danışma Grubuna (ED-EDCHR), daha sonra da, çalı mayla ilgili görüşlerini bildiren çe itli Avrupa Konseyi kuruluşlarına: (İnsan Hakları Yönlendirme Kuruluna (CDDH), Gençlikle İlgili Ortak Konseye (JCY), Yüksek Ö renim Yönlendirme Kuruluna (CDESR), E itim Yönlendirme Komitesi Bürosuna (CDED) ve son olarak da 2008 Mart ayında, E itim Yönlendirme Komitesi Bürosu Genel Kuruluna) sunuldu. Danışılan bütün kuruluşlar, e itimle ilgili temel sorumlulu u olan CDED'ye yazılı görüşlerini sundular. Üye ülkelerin kendilerine danışılan DVE/ HE koordinatörleri de görüşlerini CDED'de belirttiler.

14. Bu değerlendirme döneminde bazı görüş ve ilimleri belirdi. Çalı mada yer alan, mevcut durumun siyasi ve yasal arka planına ilişkin değerlendirme ve mevcut çerçeve prensip dokümanlarının eksikliklerine ilişkin analizler genelde paylaşılan değerlendirmelerdi. Yeni bir dokümanın önemli katkılarının olacağı üzerinde de fikir birliğine varıldı. Böyle bir dokümanın içeri i konusundaysa, dokümanın kapsamı ve temel terimlerin net tanımlarının ve kesin içeri inin bilahare kapsamlı olarak tartışılacağı hedef, ilke ve politikaların yer aldığı bölümlerin gereklili i üzerinde büyük ölçüde görüş birliği mevcuttu. Ülkelerin yeni dokümanın uygulamasıyla ilgili olarak, bir Avrupa Konseyi uzmanlar komitesinde değerlendirilip üzerinde görüş bildirilecek üzere düzenli raporlar sunmasını gerektiren bir harici izleme mekanizması önerisi üzerinde ise aynı ölçüde mutabakat sağlanamadı. Bazıları bunun önemli yararlar sağlayacağına düşünürken, diğerleri, söz konusu mekanizmanın gereksiz bir yük getireceği görüşünde idi. Dokümanın ekline gelince, burada da bir görüş ayrılığı mevcuttu. Bazıları dokümanın ba layıcı bir doküman olması gerektiğini savunurken, diğerleri ba layıcı olmasının gerekmediğini görüşündeydiler.

15. Çalı manın yapılmasını talep eden CDED, 10 Mart 2008'de yaptığı genel kurulda, diğer tüm kuruluşların görüşlerini göz önüne aldıktan sonra çalı mayı memnuniyetle kar ıladı ve "biri ba layıcı, diğerleri ise ba layıcı olmayan iki ayrı versiyondan oluşan bir taslak doküman hazırlayarak ve Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları E itimi Danışma Grubunun (ED-EDHCR) politika oluşturanlar için temel konular belgesi üzerindeki çalı malarını da göz önüne alarak, çerçeve prensip dokümanı üzerinde müzakerelere devam etmeye" karar verdi. CDED aynı zamanda üyelerinden bir bölümünü taslak dokümanı hazırlama grubuna atadı ve genel sekreterlikten, e itim ve gençlik konusunda uzmanlığı olan diğer üyeleri de gruba atmasını istedi. CDED aynı zamanda iki taslak versiyonun 2009 Mart ayında yapılacak toplantıda

görü ülmesine yeterli zaman bırakacak ekilde sunulmasını da istedi.

16. Taslak doküman olu turma grubu Haziran, Eylül ve Kasım 2009'da olmak üzere üç defa toplandı. İlk toplantıda iki taslak dokümanın yasal ekli ve genel form ve içeriği üzerinde görüşü alını ve inde bulunuldu ve fizibilite çalışmasının yazarından iki metnin ilk taslaklarını yazmasının istenmesine karar verildi. İkinci toplantıda, söz konusu iki alternatif taslak metinle ilgili ilk değerlendirme yapıldı ve çeşitli mütalaalarda bulunuldu. Bu görüşler, üçüncü toplantıya sunulan yeni taslaklar da göz önüne alındı. Üçüncü toplantıda metinler yeniden gözden geçirildi ve üzerinde anlaşılacak olan hemen tüm konularla ilgili uzlaşılı çözümleri sınırlandı. Sadece birkaç deşik, CDED Bürosunun Aralık toplantısında karara bağlanmak üzere bırakıldı. Büro tercihini yaptı ve CDED genel kuruluna sunulacak taslak metinleri onayladı.

17. 2009 Mart ayında yapılan CDED genel kurulunda iki taslak metin üyelere sunuldu. Özünde, karışılacak ihtiyaçlar ve ulaşılabilecek amaçlar aynı oldu undan, her iki metin de hemen hemen birbirinin aynıydı. Aradaki fark, ekille ve metinlerin yasal etkisiyle ilgiliydi; metinlerden biri bağımlı bir çerçeve anlaşılma olup, kullanılan dile yaptırımcı bir üslup hakimdi, diğeri ise bağımlı olmayıp, daha yumuşak bir dille yazılmıştı ("yapılacaktır" yerine "yapılmalıdır" gibi). Çerik açısından tek büyük fark ise, izleme bölümüyle ilgili olup, taslak anlaşılma mada, ülkelerin rapor verdi i ve her ne kadar hafif olsa da, harici bir denetimin yer aldığı bir mekanizma söz konusu iken, taslak art metninde, üye ülkelerin özde değerlendirme yapmaları esas alınmıştı.

18. Yapılan müzakereler sonucunda söz alan tüm ülke temsilcileri yeni bir dokümanın kabul edilmesi gereği üzerinde görüşü birliğine vardı ve büyük çoğunluk bağımlı olmayan art tercih etti. Komite buna göre 20 Mart 2009'da resmen kayıtlara geçen anlaşılma kararı aldı:

"Komite:

- çerçeve prensip dokümanını hazırlayan grubun yaptırımcı çalışmaları sonucunu memnuniyetle karışılmalı tır;
- grup tarafından sunulan iki teklifi inceleyerek, DVE/ HE ile ilgili bir art yönünde görüşü bildirmiş tır;
- üye ülkelerde DVE/ HE prensip ve uygulamalarının sürdürülebilir bir ekilde geliştirilebilmesi için böyle bir artın yararlılığını vurgulamış tır;
- artın CDED'nin 2010 genel kurulundan önce nihai hale getirilmesi için bir yol haritası çizmiş tır. ..."

19. Yol haritasının ilk a aması, tüm delegasyonların belirli bir miada kadar artın mevcut metni ile ilgili herhangi bir de i iklik teklifini sunmaya davet edilmeleri olmu tur. Bu de i iklik önerileri CDED'nin mevcut ve önceki ba kanlarından olu an küçük bir grup tarafından de erlendirilecek, kendilerine fizibilite çalı masının yazarı yardımcı olacak, ve yapılan de erlendirme de i iklik önerilerini veren ve metin yazma sürecine katılmak isteyen delegelerin katılımına açık olacaktı. Söz konusu grup 2009 Haziran ayında toplandı ve yapılan önerileri inceleyerek, bir kısmını kabul ederken bir kısmını reddetti. Birkaç teklifle ilgili olarak da, önerilen de i ikli i ba langıç noktası olarak alıp, metni daha kapsamlı olarak yeniden yazdı veya kendi inisiyatifıyla de i iklikler yaptı.

20. CDED Bürosu 9-10 Eylül 2009'da toplanarak metnin Haziran toplantısında de i iklik yapılan eklini, Avrupa Konseyi Hukuk Danı manlı nın verdi i, 4 Eylül 2009 tarihli bilgilerin i i nda inceledi. Hukuk Danı manlı nın verdi i bilginin ana noktası, artın Avrupa Konseyi uygulamalarıyla uyumlu olabilmesi için, Bakanlar Komitesinin bir Tavsiye kararı kapsamında kabul edilmesinin gerekli oldu u idi. Büro, hem gözden geçirilmi metni hem de Hukuk Danı manlı nın bilgi yazısını CDED'nin 10-11 Aralık 2009'da yapılan ola anüstü toplantısına gönderdi. Büro aynı zamanda, bu açıklayıcı notun ilk tasla nı da dikkate alarak, bu metni genel kurula gönderdi. CDED üyelerinden her iki metin üzerindeki görü ve önerileri istendi.

21. CDED Aralık ayındaki toplantısında art metninde yapılması önerilen de i iklikleri inceledi. Verilen hukuki bilgilerin i i nda yapılan gözden geçirilmi metni kabul etti. Buna göre, art, Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararının Eki, artın giri bölümü ise tavsiye kararının giri bölümü olarak belirlendi. Bu formatın, tavsiye kararları ba layıcı olmadı ndan, artın ba layıcı olmama özelli ini ku kuya yer bırakmayacak bir eilde ortaya koydu una dikkat çekildi. art metninde yapılan birkaç de i iklik üzerinde daha mutabakata varıldı. CDED açıklayıcı notla ilgili de i iklik önerilerini ele aldı ve yeni bir tasla nın hazırlanmasını istedi.

22. Komite, 24-26 ubat 2010 tarihlerinde yaptı ı toplantıda Bakanlar Komitesinin üye ülkelere Demokratik Vatandaş lık (DVE) ve nsan Hakları E itimi (HE) ile ilgili Avrupa artına ili kin tavsiye kararının ve açıklayıcı notunun son eklini de erlendirdi. Komite taslak tavsiye kararını onaylamaya ve kabul edilmek üzere Bakanlar Komitesine göndermeye karar verdi. Komite taslak tavsiye kararının açıklayıcı notunu dikkate alarak, bu notu bilgi için Bakanlar Komitesine göndermeye karar verdi.

II. Tavsiye kararının ve artın hükümleriyle ilgili mütalaalar

Tavsiye kararı: giri ve resmi maddeler

23. Tavsiye kararı resmi açılı maddeleriyle ba lamakta ve Madde 1'de¹ artın hangi yetkiye dayanılarak kabul edildi i açıklanmaktadır. Söz konu-su yetki, özellikle de sporla ilgili konularda, artların kabul edilmesinde daha önce de kullanılan bir yetkidir. Daha sonraki bölümde ise, adet oldu u üzere, üye ülkelerin hangi mülahazalarla artı kabul etti ine ili kin açıklamalar ve artın çıkı noktası ve amaçları yer almaktadır. artın formatı 'Hatırda tutarak', 'göz önüne alarak' ekinde ba layan bir dizi maddeden olu maktadır ve bu format aynı zamanda antla ma statüsündeki dokümanlarda da görülmesine ra men, burada böyle bir statünün göstergesi de ildir. Bu format hiçbir zaman ba layıcı olmayan Bakanlar Komitesi tavsiye kararlarında da normal olarak kullanılan formattır.

24. 2. ve 3. giri maddelerinde, Avrupa Konseyinin temel görevi olan insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlü ünü yaygınla tırma görevi ve e itimin bu amaca ula mada temel bir rol oynadı ı inancına dikkat çekilmektedir. Bu inanç da, 1997'den itibaren tüm DVE/HE projesinin ve üye ülkelerin bu projeye olan kararlılı nın ve bu amaca ula mak için koydukları standartların bir ifadesi olan artın temelini olu turmaktadır.

25. 4. ve 5. giri maddelerinde, örne in, gerek Avrupa nsan Hakları Sözle mesinde gerekse Birle mi Milletler dokümanlarında yer alan, e i-timin "insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmesini" ve "tüm bireylerin özgür bir topluma etkin bir ekilde katılmasının sa lan-masını" (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözle mesi 1966, Madde 13(1)) gerekli kılan e itim hakkının yasal temelleri ele alınmakta ve insan hakları konusunun e itim programlarına dahil edilmesinin önemi vurgulanarak, ülkelerden bunu gerçekle tirmelerini isteyen 1993 Viyana Deklarasyonuna de inilmektedir.

26. 7-10. giri maddelerinde Bakanların ba lıca siyasi deklarasyonlarına ve artın kabulüne yol açan önemli a amaları olu turan Avrupa Konseyi kurumlarının tavsiye kararlarına de inilmektedir. Pek çok açıdan, artın

¹ Metinde giri paragrafları numaralandırılmamı tır, ancak açıklayıcı notta referansın kolayla tırılması için sıraya göre numaralandırılmı tır. (İlk giri paragrafı için 1, ikinci giri paragrafı için 2 ve bu ekilde devam)

en önemli ön göstergesi Bakanlar Komitesinin yukarıda de inilen ve benzer konuları ele alan ve benzer amaçları olan (2002)12 sayılı Tavsiye Kararıdır.

27. 11. giri maddesinde art küresel bir çerçeveye oturtularak, artın , Avrupa Konseyinin, Dünya nsan Hakları E itimi programının Avrupa'da bölgesel orta ı oldu u dikkate alındı nda, çok benzer amaçları olan Dünya nsan Hakları E itimi programının amaçlarına ula masına katkıda bulunaca ı ifade edilmektedir.

28. 12. giri maddesinde, DVE/ HE projesinde bir kilometre ta ı olan ve 2005 yılında yapılan, E itim Yoluyla Avrupa Vatanda ılık Yılı giri imine atıfta bulunmaktadır. Maddede, artın temel amaçlarından biri olan ve pek çok üye ülkede yerle ik olan ve söz konusu giri imle de kanıtlanan, e itim politikalarında iyi uygulamalardan yararlanarak, bu uygulamaların derlenerek Avrupa çapında yaygınla tırılması hedefi vurgulanmaktadır.

29. 13. giri maddesinde, e itimin tüm art için geçerli olan bir özelli ine, 4. maddede spesifik olarak belirtilen, üye ülkelerin e itim sistemlerinin birbirinden büyük farklılıklar gösterdi ine ve bu farklılıklara saygı gösterilmesinin gerekli oldu una de inilmektedir. Söz konusu farklılıklar anayasadan kaynaklanabildi i gibi, e itimin ilgili ülkede nasıl yapılandırıldı ına da ba lıdır. Bu itibarla, artta yer alan tüm politika ve uygulamalar münferit ülkelere söz konusu anayasal ve yapısal sistemlere saygı gösterilerek uygulanacaktır.

30. 14. giri maddesinde e itimin bu alanında sivil toplum kurulu larının ve gençlik kurulu larının oynadı ı role i aret edilmektedir. Gerçekten de, yaygın e itim giderek bu kurulu lar tarafından sa lanmaktadır. Bunlar örgün e itimde de önemli bir rol oynamakta olup, pek çok ülke, bu i lev için bu kurulu lara bel ba lamaktadır. Giri in bu maddesinde de, 10. maddede de, bu kurulu ların katkıları ve duydukları destek ihtiyacı ortaya konmaktadır.

31. Bunları da tavsiye kararının resmi nihai maddeleri izlemektedir. Bu maddeler, giri maddeleri mahiyetinde olmayıp, operasyonel maddelerdir. O nedenle, kullanılan dil nesnel ifadelerde gözlenen objektif bir dildir.

Komite, üye ülkelerin hükümetlerinin ekteki artı temel alan tedbirleri uygulamalarını ve bunların e itim ve gençlikten sorumlu yetkililere geni bir ekilde da itımının yapılmasını tavsiye etmektedir. Son olarak da Genel Sekretere, tavsiye kararını, aynı zamanda Avrupa Konseyi üyesi olmayan, Avrupa Kültür Sözle mesine taraf olan ülkelerin hükümetlerine ve uluslararası kurulu lara göndermesi talimatı verilmektedir. Bu da, demokratik vatandaşlık ve insan hakları e itiminin, daha geni kapsamlı uluslararası niteli ini ve yeni artın Avrupa sınırları içinde oldu u gibi Avrupa sınırları dı nda da etkili olması arzusunu yansıtmaktadır.

art

Ba lık

32. “ art” terimi, uluslararası uygulamalarda hem ba layıcı belgeler, ki bunların en ünlüsü Birle mi Milletler Bildirgesidir, hem de Avrupa Birli i Temel Hak ve Görevler Bildirgesi gibi (2000 yılında kabul edildi i ekliyle, 2005 Lizbon Anla masına göre Avrupa Birli i (AB) üyelerinin ço u bu artın kendileri için ba layıcı olması üzerinde mutabakata varmışken, bazı üye ülkeler için söz konusu belge ba layıcı de ildir), ba layıcı olmayan belgeler için kullanılmaktadır. Avrupa Konseyi uygulamasında da, bu terimin anlamında müphemlik söz konusudur: Avrupa Sosyal artı (1961, 1996’da gözden geçirildi) ba layıcıdır, ancak Gençlerin Yerel ve Bölgesel Ya ama Katılımına ili kin Avrupa artı (2003) ba layıcı de ildir. art adı ve ekli, Avrupa Konseyince bu alanda daha önce kabul edilmi dokümanlara göre daha “a ırlı ı olan” bir dokümana duyulan arzuyu, yani daha güçlü bir kararlılı ı ifade etme maksadıyla seçilmi tir. Bununla birlikte, üye ülkelerin, Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık E itimi ve nsan Hakları E itimi artının, uluslararası kamu hukukunda ba layıcı olmaması yönündeki açık niyetleri nedeniyle, önce, konuda ku kuya yer bırakmamak üzere arta, “Sözle me statüsünde olmayan art” alt ba lı ının dahil edilmesi üzerinde mutabık kalınmıştı. Ancak, artın tavsiye kararı niteli inde kabul edilmesine karar verildikten sonra, söz konusu alt ba lı a gerek kalmamıştı, çünkü tavsiye kararları ve bunların ekleri, tanımları gere i, zaten ba layıcı de ildiler. Buna göre, ba lıktan sonra, “Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı kapsamında kabul edilmi tir” ifadesinin yer alması üzerinde mutabakata varılmıştı. E er art, ço unlukla, artın kabul edilmesine ili kin tavsiye kararı olmaksızın yayınlanırsa, ki bu muhtemelen böyle olacaktır, yukarıdaki ifade ile metnin ba layıcı olmayan niteli i, tam ve açıklıkla belirtilmi olacaktır.

Bölüm I – Genel hükümler

1. Kapsam

33. Bu maddede, artın maddi içeriği ele alınmaktadır. artın ortaya çıkması ile sonuçlanan süreçte ortaya atılan mülahazalar ve yapılan müzakerelerde, bu tür daha önceki belgelerde dikkat çeken bir noksanlık ortaya kondu. Bu noksanlık, bu belgelerde sadece demokratik vatandaşlık ve itimi veya sadece insan hakları ve itiminin ele alınmamasıydı. Bu artta, iki konuyu farklı, ancak birbiriyle yakından ilişkilendiren konular olarak ele almak, bilinçli olarak yapılmı bir seçimdir. Bu tür bir kapsamlı yaklaşım, yeni belgenin getireceği artı değerlerden biri olarak görüldü. Bundan sonra ortaya çıkan bir başka sorun da, birbiriyle ilgili ancak farklı konuların nasıl ele alınacağıydı. Bu konulardan dördü metinde belirtilmektedir. “Kültürler arası ve itim”le, birden fazla kültürün yer aldığı toplumalarda, karışıklığı anlayış ve saygı için gerekli olan bilgi, yetkinlik, beceri ve tavırların geliştirilmesi yoluyla demokrasinin korunması ve insan haklarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. “Etkinlik ve itimi” ve “barış ve itimi” ise açıklama gerektirmeyen terimlerdir. UNESCO Genel Müdürünün 2005 Austos’unda yayınladığı bir rapora göre “Sürdürülebilir kalkınma için etkin ve itim”, “bireyleri, kurumlar arası ve etnik ve adalete katkıda bulunma amacıyla çevreye önem veren; adil, etkin ve barışçıl bir dünya, sürdürülebilir bir dünya idealine bağlı, sorumlu vatandaşların hayata hazırlanmasının bir parçası”dır. BM Sürdürülebilir Kalkınma için Etkin On yılı (2005-2014) girişiminin amacı, böyle bir etkin ve itimin ve bu etkin ve itimin, örgün, yaygın ve algın etkin ve itim ve özetim programlarına dahil edilmesini teşvik etmektir. Sürdürülebilir kalkınma için etkin ve itimin DVE/ HE ile çok açık benzerlikleri bulunmaktadır. Ancak bu girişimin kökleri BM içindeki çevreci harekete uzanmaktadır ve ana odak noktası çevreyle ilgilidir. Benzer bir şekilde, artta değerlendirilen tüm konuların büyük ölçüde genel DVE/ HE kavramının kapsamına, ancak konunun özellikle bir bölümü üzerinde yoğunlaşarak, spesifik bir odak noktası bulunmaktadır. artın bu ilgili konuları doğrudan ele almaması, ve ancak, söz konusu konuların DVE/ HE ile örtüşen veya etkileşim içinde olduğu durumlarda ele alınması üzerinde mutabakata varılmıştır.

2. Tanımlar

34. Her ne kadar projenin birinci safhasında büyük ölçüde tanımlar, kavramlar vb. üzerinde çalı ılmı sa da, mevcut çerçeve prensip dokümanlarında halâ “demokratik vatandaşlık e itimi” ve “insan hakları e itimi” gibi terimlerle ilgili net tanımlar yoktu. Varsa bile, bunlar terimin anlamından çok, terimin neleri içerdi ini uzun ifadelerle anlatıyorlardı, yani, gerçek bir tanımdan ziyade, birer tarif niteli indeydiler. Yeni bir dokümanın kaleme alınmasına ili kin olarak yapılan müzakerelerde, tüm politika üretenlerin ve yeni dokümanı anlayıp uygulamaya çalı an di erlerinin, temel terimlerin ne anlama geldi ini bilmeleri açısından, net, ve özlü tanımlara ihtiyaç oldu u konusunda kesinlikle hiçbir görüş ayrılı ı yoktu.

35. a ve b fıkralarındaki iki ana tanım, mevcut tanımlardan yararlanılarak oluşturulmu tur: demokratik vatandaşlık e itimi tanımı E itim Yoluyla Vatandaşlık Avrupa Yılı 2005’deki tanımdan, insan hakları e itimi tanımı ise, BM İnsan Hakları Komiserinin bürosunca kullanılan tanımdan alınmıştır. Öyle ki, bu tanımlarda kullanılan, “yetkinleştirme amacıyla” terimine kadar tanım aynen alınmış olup, tanımların bundan sonraki bölümleri, üzerinde odaklanılan farklı alanlara göre, bir yanda demokratik toplumda yaşam boyu gereken becerileri, di er yanda da tüm alanlarda insan haklarının yaygınlaştırılması ve savunulmasını içerecek şekilde farklılaşmıştır. Her iki tanımda da, böyle bir e itim sonucunda ortaya çıkarılan sadece bilgiden oluşmayıp, gerekli girişimlere dönüşecek bir yetkinleştirme olduğu vurgulanmıştır.

36. c, d, ve e fıkralarındaki tanımlar Avrupa Konseyi tarafından 2002 yılında yayınlanan PUSULA (COMPASS) adlı, gençlerle insan hakları konulu el kitabına dayalıdır. Dokümanın yazım safhasında bu tanımlar genişletilmiş ve daha ayrıntılı olarak sunulmu tur. Örneğin örgün e itimin belirleyici özelliklerinden birinin, bu e itimin sonunda belgelendirildi i belirtilmiş ve bu anlama gelen ifadeler tanıma dahil edilmiştir. Örneğin, örgün e itimin ayırt edici özelliğinin bu e itimin bir diploma ile belgelendi i hakkındaki ortak görüş, tanımlarda sözcüklerle ifadesini bulmu tur. Yaygın e itimle ilgili olarak ise, algın e itimle karılaştırıldı ında yine bir belgelendirmeye sonuçlanmakla birlikte, bu karmaşık noktanın metinde doğrudan açıklanmaması kararlaştırılmıştır.

3. DVE ile HE arasındaki ilişki

37. DVE ile HE arasındaki önemli ilişki, bu artış metnini yazanların bildi i kadarıyla imdiye kadar ilk defa tanımlanmaktadır. 1997 yılında başlayan

sürekli programla ilgili Avrupa Konseyi dokümanlarının çoğunda, her iki terim de kullanıldı. İncelemede, normal olarak aralarına bir "ve" konularak bu iki terim birlikte yazılmıştır, ancak bu durum, bu iki kavram arasındaki ilişkinin müphem kalmasına yol açmıştır. Bu durum, fizibilite çalışmasının görev kapsamı için de geçerli olup, söz konusu fizibilite çalışmasında bu konunun göz ardı edilmesinin artık mümkün olmadığına ve herhangi bir yeni dokümanda konunun ele alınmasının gerekli olduğuna inanılmaktadır. İki terimin örtüşen alanları vardır, çünkü vatandaşlık açısından önemli olan, örneğin, oy kullanma hakkı, ifade özgürlüğü ve toplantı özgürlüğü klasik insan hakları olup, DVE alanında yer aldığı kadar HE alanında da yer almaktadırlar. Bununla birlikte, madde 3'ün metninde açıklık getirilmeye çalışılan bir fark vardır. Belirtilenler gibi, bu fark, amaç ve uygulamalardaki bir farktan ziyade, üzerinde odaklanılan alan ve kapsam farkıdır.

4. Anayasal yapılar ve üye ülke öncelikleri

38. Bu kapsamlı maddede, giriş bölümündeki 13. maddeyle ilgili olarak ele alınan görüşler üzerinde durulmaktadır. Dokümanın yazımı ve müzakereler boyunca, anayasal yapılarının ve e-İtim sistemlerinin – e-İtim alanında, diğer pek çok Avrupa Birliği alanından çok daha fazla olmak üzere – büyük farklılıklar göstermesi nedeniyle, artın hükümlerini uygulamada kullanacakları vasıtalar bakımından, üye ülkelerin daha geniş bir takdir yetkisine sahip olmalarının gereği anlaşılmıştır. Örneğin bazı e-İtim sistemleri çok merkezi olup, tüm özetim programları ve yöntemleri üye ülke hükümeti seviyesinde belirlenmekteyken, diğerlerinde bu çok daha yerinden yönetimle gerçekleştirilmekte, yerel yönetimler ve münferit okullar genel hedefler kapsamında önemli bir özerkliğe sahip olmaktadır. Federal yönetimlerde ise e-İtimle ilgili sorumluluk federasyonu olmaktadır. Bu nedenle de *a* fıkrasına ihtiyaç doğmuştur. *b* fıkrasında ise, program boyunca ve özellikle de E-İtim Yoluyla Vatandaşlık Avrupa Yılı uygulamasında ortaya çıktığı üzere, farklı üye ülkelerin DVE ve HE mevzuatları ve uygulamaları açısından birbirlerinden çok farklı noktalarda oldukları kabul edilmektedir. Bazı ülkelerde bu konular özetim programında ve uygulamada yıllardır yer alırken, diğer ülkelerde yeni başlamaktadır. Bu nedenle de ilgili ülkelerin bu konulara ilişkin öncelikleri ve ihtiyaçları farklı olacak olup, bu ülkeler artın diğer bölümleri üzerinde duracak ve bu konuları farklı bir sıralamaya göre ele alacaklardır.

Bölüm II – Hedefler ve ilkeler

5. Hedefler ve ilkeler

39. artın bundan sonraki yapısına baktı ımızda 5. Madde'de bir dizi hedef ve ilkenin genel olarak ifade edildi ini ve bunların pek ço unun müteakip, kapsamlı 6-16. maddelerde ayrıntılı olarak ele alındı nı görürüz. Ancak, 5. Madde'nin kalın hatları ve genel özelli i önemini korumaktadır, her bir nokta daha ileride tek tek detaylı olarak ele alınmadı ı için, bu maddede tüm üye ülkelerin DVE/ HE'ye ili kin faaliyetleriyle ilgili bilgi verilmektedir.

40. Bu maddenin giri cümlesindeki "rehberlik" sözcü ü ile biçimlendirilen ifade önemlidir: buradaki hedefler ve ilkeler yol göstericidir, yani ne uygulanacak politikalar, mevzuat ve uygulamalar için tarif edici bir reçetedir, ne de arka planda yer alacak bir takım fikirlerden söz edilmektedir. Metni kaleme alanlar hem daha kuvvetli ("mevzuatlarını vb. a a ıdaki hedef ve ilkeleri temel alarak belirlemelidirler"), hem de daha zayıf seçenekleri (...a a ıdaki hedef ve ilkeleri göz önüne almalıdırlar") dü ünmü ler, ancak mevcut ifadeyi özellikle tercih etmi lerdir.

a. Bu maddede yer alan hedefte, herkese DVE ve HE sa lanmasına ili kin Birle mi Milletler 1993 Viyana Deklarasyonu ve bu hakkı, sadece vatanda olanlara de il, ülke topraklarında bulunan herkese yaygınla - tiran Avrupa nsan hakları Sözle mesi (Madde 1) hatırlatılmaktadır.

b. Burada, e itimin, özellikle de vatanda lık ve insan hakları alanlarında ya am boyu sürecek bir süreç ve Avrupa Konseyi programlarının kalıcı bir konusu oldu una de iniliyor. Süreçte yer alan payda ların listesi bilinçli olarak uzun ve açık uçlu ("dahil olmak üzere") tutulmu olup, her türlü kurum, sivil toplum kurulu u (STK) vb. dahil edilmir.

c. Hükümetler, anla ılır bir biçimde, en fazla etkileyebilecekleri ve para ayırabilecekleri e itim türü olan örgün e itime daha fazla kaynak ayıracıkları halde, bu prensip, bu süreçte her türlü ö renimin de erli oldu unu hatırlatmaktadır.

d. STK'ların ve gençlik kurulu larının vazgeçilmez katkıları yukarıda, giri bölümündeki 14. Madde kapsamında vurgulanmı tı. Burada "destek" konusuna yapılan göndermeden kasıt, genel bir destek olup, söz konusu finansal veya di er tür deste e hak kazanma söz konusu de ildir. Bununla birlikte bu ilkede, STK'ların ve gençlik kurulu larının gerek devletten gerekse di er kaynaklardan sa lanmak üzere, bu deste e ihtiyacı oldu u belirtilmektedir. Gençlik kurulu larına yapılan bu

özel göndermede, ö renci örgütleri de, insan hakları e itiminin önemli ortakları olarak sürece dahil edilmektedirler.

e. E itim kurumlarının bir yandan demokratik ilkelere ve insanlara saygıyı ö retip, öte yandan hiç de demokratik olmayan bir ekilde yönetilmeleri anlamsız olur. Okullarda ve di er e itim kurumlarında demokratik yöneti im ihtiyacı Avrupa Konseyi programlarında sürekli olarak vurgulanmı tır. Bu ilke daha kapsamlı 8. Madde'de tekrar ele alınmı tır.

f. Çe itlili e saygı da Avrupa Konseyinin temel ilkelerinden biri olup, (örne in Bak: gençlik kampanyaları, ("Herkes farklı, herkes e it") DVE/ HE'nin ana amaç ve yararlarından biri kar ılıklı anlayı ın artırılması ve çatı maların önlenmesidir. Farklı inanç grupları ve etnik gruplar örne i kar ılıklı anlayı ın ve saygının olu turulması ba lamında verilmi tir, ancak aynı ilke, aralarında yanlı anlama ve çatı ma ba gösterebilecek di er gruplar için de geçerlidir.

g. DYE ve HE'nin tanımlarında da oldu u gibi, bu ilkede a ırlık, sadece bilgi ve becerilerin elde edilmesine de il, belirli bir eyleme dönü türülmesine verilmi tir.

h. Bu ilke, daha kapsamlı olan 9. Madde'de açıklık getirildi i gibi, e itimin, hizmet öncesi ve hizmet sırasındaki safhaları dahil olmak üzere, tüm a amaları için geçerlidir. Bu ilke, ö retim gönüllüleri ve kolayla tırcılarının e itilmesine ili kin olanakları ço u kez çok kısıtlı, geçici ve yardım sa layan kurumların deste ine ba lı olan sivil toplum kurulu ları ve gençlik sektörü için özellikle önemlidir.

i. Bu kadar geni bir yelpazeye yayılmı payda lar arasında ortaklık ve i birli ini sa lamak, bazı çıkarlarının kesinlikle çatı aca ı ve sınırlı kaynaklar için rekabet edeceklerinden, kolay de ildir. Bununla birlikte, payda i birli inin getirdi i yararlar öylesine büyüktür ki, ülkelerin bu alanda sarf edecekleri her türlü gayret kar ılı nı bulacaktır.

j. artın bizzat kendisi Avrupa Birli inin 47 ülkesinin – ve e itim alanında da Avrupa Kültür Sözle mesine taraf olan tüm devletler arasında – uluslararası i birli inin bir sonucu olarak ortaya konmu tur. artın yasal ve siyasi dayana ı i birli i oldu undan, böyle bir i birli inin gelecekte de sürdürülmesi amaç ve prensibinin vurgulanması beklenen bir durumdur. Kendi içinde de erli olmasının yanı sıra, bu tür bir i birli i ve iyi uygulamaların payla ılması, örne in mükerrer çabaları azaltma, sinerjiyi kolayla tırma ve maliyetleri dü ürme gibi önemli pratik yararlar sa layabilir.

Bölüm III – Politikalar

41. artın 6-16. maddelerinde operasyonel hükümler yer almaktadır. Bu maddelerde, 5. Madde’de sıralanan hedef ve ilkelerin uygulanmasını mümkün kılmak üzere, belirli alanlara ili kin politikalar yer almaktadır. Genel ifadelerle açıklanan politikalar üye ülkelere bunların nasıl uygulanacağı konusunda kayda de er bir takdir marjı bırakmaktadır. Tabiatıyla, 4. Madde de bu ba lamda geçerlidir (Bak: yukarıdaki 38. Madde)

6. Örgün genel ve mesleki e itim

42. Yukarıda da belirtildi i gibi, Avrupa Konseyinin bu alandaki gayretlerinin temel noktası, di er e itim biçimlerini dı lamaksızın, bu e itim türüdür. Bunun nedeni bu e itim türünün, ülkelerin fark yaratarak sonuç alabilmeleri daha olası bir alan olması nedeniyle, önemli yararlar sa lamasıdır. Bu madde yukarıdaki 4. Maddenin uygulanmasına iyi bir örnek olu turmaktadır çünkü bazı ülkelerin anayasaları ve mevcut yapıları merkezi hükümetin ö retim programında do rudan de i iklikler yapmalarını mümkün kılarken, di er ülkelerde merkezi hükümet, bunu yapma yetkisi olan di er yetkili kurumlardan ancak istekte bulunabilmekte ve bunları te vik edebilmektedir. Federal sisteme dayalı devletlerdeyse federal hükümetin e itim alanında bir yenilik yapma veya bir talepte bulunma sorumlulu u yok gibidir. Benzer bir biçimde, bazı ülkeler bunu çok uzun bir süre önce yapmı oldu undan ba ka öncelikleri olacak, di er ülkeler içinse bu alan öncelikli bir alan olacaktır. art bu farklı yöntemlerin uygulanması ve farklı seçimler yapılması için serbesti sa lamaktadır. Arada farklılıklar olan bir ba ka alan da, genel ve mesleki örgün e itimin yapılandırılmasındaki farklılıklardır. Metinde her ülkenin kendi sistemine uyarlamasını mümkün kılacak bir üslup kullanılmış tır.

43. art metnini kaleme alanlar uluslararası sivil toplum kurulu larından gelen ve DVE ve HE’ye, bu e itimlerin de i ik seviyelerinde, belirlenen dersleri ö retim programına dahil etmek yerine, “yetkinlikler”i dahil etme önerisini dikkate almı lardır. “Yetkinlik” terimi akademik literatürde giderek daha fazla kullanılmakta olan bir terim olup, uygulamada, bir beceri, bilgi ve tutumlar demetini anlatmaktadır. Burada ö renci hedefleri yerine, alınan e itimin çıktıkları, yani sonuçları üzerinde durulmakta ve bu çıktıkların karma ık çıktılar olabilece i de kabul edilmektedir. Yazım grubu bu modern terminolojinin çekicili ini görmü , ancak, bu terimin, evrensel kabul gören “ö retim programı” teriminin aksine, henüz yeterince iyi yerle medi i ve anla ılmadı ı sonucuna varmı tır. Bununla birlikte, bu maddenin amacı, yukarıdaki 2. Madde ile birlikte okundu unda,

ku kusuz, verilen e itimin sadece bilgi aktarmaktan ibaret olmayıp, aynı zamanda becerilerin geli tirilip, belirli konulardaki tavırlar etkilenecek, toplumda aktif katılımın özendirilmesi ve insan haklarının savunulmasıdır.

44. kinci cümlede, DVE ve HE'nin ö retim programına dahil edilmesinin bir defaya mahsus bir giri im olmayıp, ö retim programının anlamlı kılınması ve ö retim yöntemlerinin etkilili inin sa lanması için, ö retim programının sürekli incelemeden geçirilmesi ihtiyacı vurgulanmaktadır.

7. Yüksek ö renim

45. Yüksek ö renim kurumları, daha alt seviyedeki e itim kurumlarıyla kar ıla tırıldı nda ortaya çıkan durum, bu maddede kullanılan eylemlerin ifade edilmesinde yansıma bulmaktadır: örne in, “dâhil etmelidir”, yerine “dahil edilmesine destek olmalıdır” gibi ifadelerin kullanılması gibi. Bu, bütün ülkelerde olmasa da, ço u ülkede, yüksek ö renim kurumlarının genelde kendi ö retim programları üzerinde özerkli e sahip oldu u gerçe ini yansıtmaktadır. Aynı hususa, akademik özgürlük ba lamında da de inilmektedir. Nitekim bu konu, 2007 yılında yeni bir çerçeve prensip dokümanı teklifini incelerken Yüksek Ö renim Yönlendirme Komitesinin de ana endi e konularından birini olu turmu tu. “Yüksek ö renim kurumları” ku kusuz üniversiteleri kapsamakla birlikte, bunlarla sınırlı de ildir

8. Demokratik yöneti im

46. Maddenin ilk cümlesinde e itim kurumlarında demokratik yöneti imin iki yönlü yararına de inilmektedir: kendi içinde etkili bir yöneti im yöntemi olarak de erli ve yararlı olmanın yanı sıra, özellikle de ö rencilere demokrasiyi ve insan haklarına saygıyı uygulamalı olarak deneyimleme fırsatı sunmaktadır. kinci cümle, belirtilen payda ların, kılavuz bilgiler içeren dokümanlar ve e itici çalı malar gibi unsurları da içerebilecek “uygun vasıtalarla” böyle bir yöneti ime aktif katılımlarının te vik edilmesiyle ilgilidir. Demokratik yöneti im aynı zamanda, en etkili demokratik vatandaşlık alı tırması yöntemi oldu u geni kabul gören, e itimin her seviyesinde anlamlı ve sürdürülebilir ö renci katılımını mümkün kılacak yolları da içerebilir.

47. ngilizce “governance” sözcü üyle ifade edilen “yöneti im” kavramı (artla ilgili müzakereler de ngilizce olarak yapılmı tır) karma ık bir kavram olup, di er dillere tek bir sözcükle tercümesi zordur. “Yöneti im”, sadece yönetme ve karar verme süreci olarak bilinen sürecin ötesine geçerek, bu süreçlerin ve kararların, üzerinde mutabık kalınmı de erler

ve tercihlerle olan ili kilerini içerir. Yöneti imin tanımlarından biri: “Ortaya konmu de erlerin ve tercihlerin, süreçler ve kurumlar vasıtasıyla, bir grubun ve grubun münferit üyelerinin güvenli ini, refahını ve moral geli imini arttıran kolektif eylemlere dönü türülmesidir.” eklindedir.

Daha fazla bilgi edinmek isteyenler için, 2005 yılında yapılan Yüksek Ö renimde Yöneti im adlı konferansla ve bu terimle, anlamıyla, tercümesiyle ve pratikteki uygulamasıyla ilgili kayda de er tartışmaların yer aldığı Avrupa Konseyi raporu çok aydınlatıcı bir dokümandır. Konferansta her ne kadar esas itibarıyla yüksek ö renim ele alınmış ve di er kurumların yöneti imi bazı farklılıklar gösterse de, burada belirtilen ilkelerin ço u pek çok alan için geçerlidir.

9. E itici çalı malar

48. Ö retmenlerin ve gerek e itim sisteminin içinde gerekse dı nda yer alan, örne in gençlik liderleri gibi, di erlerinin DVE/ HE konularında e itim almaması halinde, DVE/ HE konusunda verilecek e itim etkisiz ve tamamen yarsız olacaktır. Bu konu geleneksel konulardan çok farklı bir konudur. Bunun dersini vereceklerin, önce kendilerinin konunun e itimini almaları gereklidir. Bunu en iyi ekilde ö retme yöntemleri de farklıdır ve ö renilmeleri gerekir. Bu maddede, sadece ö retmenlerin de il, ö retmenlere konuyu ö retecek olanların e itilmesinin de önemi vurgulanmaktadır.

10. Sivil toplum kurulu ları, gençlik kurulu ları ve di er payda ların rolü

49. STK'ların ve gençlik kurulu larının DVE/ HE e itimindeki rolünün önemi 14. giri maddesinde ve 5.d maddesinde vurgulanmış tı. Burada konu bu kurulu ların sadece e itim i nin fiilen büyük bir bölümünü gerçekle tirmeleri de il, aynı zamanda konuyla ilgili ara tırmaların yapılması, hükümet nezdinde lobi faaliyetlerinde bulunması ve kamuoyunun farkındalılı nın artırılmasında da aktif olmalarıdır. Bu kurulu lar ayrıca, ö rencilerin, çocukların ve gençlerin insan hakları ve demokrasi konularında alı tırma ve uygulama çalı maları yapabilecekleri yegane yerlerdir. Bu kurulu ların çalı ma ve de erlerinin anlaşılması ve görülmesi gerekmektedir ve bu maddenin temel amacı da bunu sa lamaktır. İlk iki cümlede, devletin bu kurulu ların rolüne destek olma ve yaptıkları i i desteklemedeki kararlılı ı üzerinde durulmaktadır. 5.d maddesinde oldu u gibi, herhangi bir destek türü konusunda bir taahhütte bulunulması söz konusu olmayıp, sa lanan destek, ülkelerin kaynaklarına ve önceliklerine göre farklılıklar gösterecektir. Son cümlede daha geni bir kitleye de inilmekte olup, DVE ve HE e itiminin

yaygınla tırılması ve duyurulması için, özellikle medya ve genel kamuoyu olmak üzere, di er oyuncuların da sürece dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Burada kullanılan dil özellikle genel mahiyette olup, ülkelerin bu maddeyi kendi durumlarına uygun bir biçimde uygulamalarına imkan tanınması amaçlanmıştır. Burada, örneğin, gazete ilanları, televizyon reklam kampanyaları, internet siteleri, aile birliği, sendikalar, inanç grupları vb. gibi örgütlerle çalışmaları sayılabilir.

11. Değerlendirme kriterleri

50. Di er herhangi bir değerlendirme türünde olduğu gibi, bu değerlendirimin etkinliğinin de değerlendirildiği kriterler olmalıdır. Bu tür kriterlerin oluşturulması kolay değildir, ancak bu konuda kriterler ve göstergeler oluşturulması için uluslararası girişimler mevcuttur. Nihayetinde, her ülke kendi kriterlerini oluşturacaktır. Ancak, özellikle de Avrupa Konseyi dahilinde, Avrupa devletlerinden oluşan bölgesel gruplar içinde veya koordinatör ülkeleri içinde (Bakınız: 12.14.15. ve 16. maddeler) deneyimleri paylaşmak ve ortak kriterler oluşturmak üzere uluslararası işbirliğinden faydalanılabilir. İkinci cümlede, kriterlerin oluşturulmasında öğrencilerden alınacak geri bildirimlerin önemi vurgulanmaktadır.

12. Araştırma

51. Araştırma, değerlendirmeyle yakından ilgilidir. İlk cümlede açıkça anlatıldığı gibi, araştırmanın hükümetlerce yapılmasına gerek yoktur. Nitekim, eğitim alanındaki tecrübelerden bakıldığında, araştırmaların büyük bölümünün STK'larca uluslararası düzeyde, üye ülke düzeyinde ve belirli projeler için devlet fonları alsalar bile, hükümetten bağımsız olarak kurumlarca yapıldığı görülmektedir. Araştırmanın pek çok amacı ve araştırmadan yararlanan pek çok grup vardır. Ana amacı mevcut durumun değerlendirilmesini yaparak, DVE/HE eğitimleriyle öğrencilerin performanslarını ölçmelerine ve etkinlik ve verimliliklerini artırarak, verimsiz çabalarını azaltıp maliyetleri düşürmelerine yardımcı olmaktır. İkinci cümlede uzun ancak açık uçlu (diğerlerinin yanı sıra) bir muhtemel araştırma konuları örnek listesi verilmektedir. Araştırmaların diğer üye ülkelerle paylaşılmasına ilişkin son cümle, işbirliğiyle ilgili 15. ve 16. maddelerle bağlantılıdır.

13. Sosyal birlik beraberliği geliştirmeye, çeşitliliği değerlendirmeye, farklılıklarla ve çatışmalarla baş etmeye yönelik beceriler

52. Bu maddede, 5.f maddesindeki prensip ayrıntılı olarak ele alınmakta olup, o maddeyle ilgili görüşler burası için de geçerlidir. Burada,

DVE/ HE'nin bir ders olarak ö retilmesi gibi dar bir anlayı ın ötesine geçilerek, DVE/ HE ilkelerinin e itimin her alanında uygulanması te vik edilmektedir. Bu anlayı ın özü, çe itlilikler içeren bir toplumda, farklılıklara saygı göstererek, çatı maları iddete ba vurmadan çözüme kavu turarak, birlikte ya amayı ö renmektir. DVE/ HE'nin tanımlarında da açıklık getirildi i üzere, DVE/ HE sadece ve hatta ilke olarak bilgi ile ilgili de il, beceriler edinip mevcut davranı ve tavırların de i tirilmesiyle ilgilidir. Burada, özellikle de gerek fiziksel, gerek psikolojik olarak uygulanan veya giderek artan bir ekilde internet ortamında (siber-kabadayılık) görülen, okullara musallat olabilen, kabadayılık ve taciz olarak adlandırılan türlerde ayrımcılık ve iddet gibi, tüm ayrımcılık ve iddet türleriyle mücadeleye özel olarak de inilmektedir.

Bölüm IV – De erlendirme ve i birli i

14. De erlendirme ve inceleme

53. art metnini kaleme alan grup, üye ülkelerinin ço unun, ortaya çıkara- ca ı maliyetler de dahil olmak üzere, çe itli nedenlerle harici denetleme sistemlerine taraftar olmadı ını hatırdı tutarak, her bir üye ülkenin kendi kendini de erlendirece i bir sistemi tercih etmi lerdir. Böyle bir de erlendir- menin hem düzenli aralıklarla yapılması hem de yapılan de erlendirmenin takibi ve izlenmesi gerekmektedir. Bu madde, de erlendirme kıstaslarına ili kin 11. maddeyle, ara tırma ile ilgili 12. maddeyle ve i birli iyle ilgili 15. maddeyle ilgilidir. kinci cümlede spesifik olarak üye ülkelerin de erlendirme sürecinde di erleriyle i birli i yapma seçene ine de inilmekte, üçüncü cümlede ise ülkelerin bu konuda Avrupa Konseyinden yardım isteyebilece i belirtilmektedir. Her iki yakla ım da çok yararlı olabilir, ancak, tamamen iste e ba lı seçeneklerdir.

15. Müteakip faaliyetlerde i birli i

54. Bu maddede, Avrupa Konseyi üye ülkeleri arasında bu konuda 1997'den beri süregelen mükemmel i birli ini devam ettirerek bu i birli inin, artın uygulanmasından sonraki müteakip faaliyetler üzerinde odaklandırılması arzu edilmektedir. Fıkralardan üçü; a,c ve d, esas itibarıyla hükümetlerin kendileri içindir. Di er b ve e fıkraları ise, hükümetlerin kendi ülkelerinde ya ayan insanların ve kurulu ların i birli ini geli tirmeleri ve desteklemeleriyle ilgilidir. Avrupa çapında üye ülke DVE/ HE koordinatörleri ve STK ve gençlik kurulu u a ları yıllar içinde bu konuda çok ey ba armı larıdır. Amaç bu ba lantıları ve bunların yarattı ı sinerjiyi te vik etmektir. Benzer bir ekilde, hükümetler birlikte hareket ederek israfa yol açacak mükerrer eylemlerden kaçınacak ve kıt

kaynakları daha verimli kullanacaklardır.

55. c fıkrasında geçen “derleme” teriminden kasıt, iyi uygulamaların daha geni çaplı uygulanacak bir tür norma dn trlmesidir. Bu düzenleyici nitelikte olabilir ancak daha çok bir kılavuz veya tavsiyeler dizisi eklinde olacaktır. Mahiyeti itibariyle böyle bir kodifikasyon, her bir ye ülkenin kendi yetki alanında uygulanmak üzere benimsemesi içindir, ancak birkaç ülkenin birden uygulayacağı, üzerinde mutabık kalınmış bir rehber veya kurallar dizisi de mümkündür. Nitekim, artın bizatihi kendisi iyi uygulamaların derlenmesine bir örnek olmaktadır.

16. Uluslararası birli i

56. Bu maddeyle, birli i kapsamı, Avrupa Konseyi ile DVE/HE konusunda ortaklık yapan uluslararası kurulu ları, esas olarak Birle mi Milletleri, Avrupa Birli ini ve Avrupa’da Güvenlik ve birli i Te kilatını kapsayacak ekilde geni letilmektedir. Bu dört kurulu un genel sekreterlik seviyesinde yakın irtibatı vardır ve konuyla ilgili önemli ortak toplantılar düzenlemelerdir. Ancak bu maddede ye ülkeler arasında ve hatta ye ülke dahilinde bu konuda daha yakın ili kiler te vik edilmektedir. Çünkü o u kez, bir uluslararası kurulu ta çalı an bir devlet memurunun ba ka bir uluslararası kurulu ta aynı konuda yürütülmekte olan çalı madan haberdar olmadığını grlmektedir. Bu maddenin amacı artın, ve art do rultusunda benimsenen politika ve uygulamaların yararlarını gerek Avrupa’da gerekse Avrupa’nın ötesinde geni bir ekilde yaygınla tırmaktır. Ku kusuz bu madde aynı zamanda di er uluslararası kurulu ların da yesi olan ye ülkelerin, deneyimlerini ve iyi uygulamalarını bu kurulu larla do rudan do ruya payla malarını hiçbir ekilde engellememektedir.

Avrupa Konseyi Yayınları satı temsilcileri

BELÇ KA

La Librairie
Européenne - The
European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: order@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy/DL Services
Avenue du Roi 202 Koningslaan
BE-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

BOSNA HERSE Robert's Plus
d.o.o. Marka Matulića 2/V
BA-71000, SARAJEVO
Tel.: + 387 33 640 818
Fax: + 387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

KANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
CA-OTTAWA, Ontario K1J 9J3
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

HRVAT STAN

Robert's Plus d.o.o.
Marasovićevo 67
HR-21000, SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

ÇEK CUMHUR YET

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DAN MARKA

GAD
Vimmelskaftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: gad@gad.dk
<http://www.gad.dk>

F NLAND YA

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128 Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANSA

La Documentation française
(diffusion/distribution France entière)
124, rue Henri Barbusse
FR-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tél.: +33 (0)1 40 15 70 00
Fax: +33 (0)1 40 15 68 00
E-mail:
commande@ladocumentationfrancaise.fr
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

Librairie Kléber

1 rue des Francs Bourgeois
FR-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kléber@coe.int
<http://www.librairie-kléber.com>

ALMANYA/AVUSTURYA

UNO Verlag GmbH
August-Bebel-Allee 6
DE-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Fax: +49 (0)228 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-
verlag.de [http://www.uno-
verlag.de](http://www.uno-
verlag.de)

YUNAN STAN

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAİ
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax.: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
<http://www.kauffmann.gr>

MACAR STAN

Euro Info Service
Pannónia u. 58.
PF. 1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: +36 1 329 2170
Fax: +36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

TALYA

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
IT-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

MEKS KA

Mundi-Prensa México, S.A. De C.V.
Rio Pánuco, 141 Delegacion Cuauhtémoc
MX-06500 MÉXICO, D.F.
Tel.: +52 (01) 55 55 33 56 58
Fax: +52 (01) 55 55 14 67 99
E-mail: mundiprensa@mundiprensa.com.mx
<http://www.mundiprensa.com.mx>

HOLLANDA

Roodveldt Import BV
Nieuwe Hemweg 50
NL-1013 CX AMSTERDAM
Tel.: + 31 20 622 8035
Fax.: + 31 20 625 5493
Website: www.publidis.org
Email: orders@publidis.org

NORVEÇ

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLONYA

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTEK Z

Livraria Portugal
(Dias & Andrade, Lda.)
Rua do Carmo, 70
PT-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82 / 85
Fax: +351 21 347 02 64
E-mail: info@livrariaportugal.pt
<http://www.livrariaportugal.pt>

RUSYA FEDERASYONU

Ves Mir
17b, Butlerova ul.
RU-101000 MOSCOW
Tel.: +7 495 739 0971
Fax: +7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

SPANYA

Mundi-Prensa Libros, s.a.
Castelló, 37
ES-28001 MADRID
Tel.: +34 914 36 37 00
Fax: +34 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

SV ÇRE

Planetis Sàrl
16 chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: +41 22 366 51 77
Fax: +41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

B RLE K KRALLIK

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

AMER KA B RLE K DEVLETLER

ve KANADA
Manhattan Publishing Co
2036 Albany Post Road
USA-10520 CROTON ON HUDSON, NY
Tel.: +1 914 271 5194
Fax: +1 914 271 5886
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Avrupa Konseyi Yayınları

FR-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: +33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>

E itimin, Avrupa Konseyi'nin temel de erleri olan: demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlü ünün yanı sıra, insan hakları ihlallerinin önlenmesinde de hayati bir rolü vardır. Daha genel anlamda e itim, giderek daha büyük ölçüde, iddetin, ırkçılı n, a ırılı n, yabancı dü manlı nın, ayrımcılı n ve ho görüsüzlü ün artmasına kar ı bir savunma yöntemi olarak görölmektedir. Bu konuda giderek artan farkındalık, Avrupa Konseyi Demokratik Vatanda lık ve nsan Hakları E itimi ("EDC/HRE") artının, CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı kapsamında Avrupa Konseyinin 47 üye ülkesince kabul edilmesiyle yansıma bulmu tur. art geni kapsamlı isti areler sonucunda birkaç yıl süren bir çalı ma neticesinde hazırlanmı olup ba layıcı de ildir. art, vatanda lık ve insan hakları konularıyla ilgilenen herkes için önemli bir ba vuru belgesi olacaktır. Belgenin üye ülkelerde bu konularda harekete geçilmesi için bir odak noktası ve katalizör olmanın yanı sıra, Avrupa'da ve ötesinde iyi uygulamaların yaygınla tırılması ve standartlarının yükseltilmesi için bir vasıta olaca ı ümit edilmektedir.

www.coe.int

The Council of Europe has 47 member states, covering virtually the entire continent of Europe. It seeks to develop common democratic and legal principles based on the European Convention on Human Rights and other reference texts on the protection of individuals. Ever since it was founded in 1949, in the aftermath of the Second World War, the Council of Europe has symbolised reconciliation.

ISBN 978-92-871-7031-6

9 789287 170316

€8/US\$16

<http://book.coe.int>
Council of Europe Publishing